

Psychologie raného vývoje

PSY 260 Aplikovaná vývojová psychologie

JS 2013

E. Pavlíková

Osnova

1. raný věk – psychologicky „syté období“
  - poporodní adaptace, intuitivní rodičovství, péče o dítě podle Alpha Nursing
2. předčasně narozené děti
3. časný projev neurovývojových poruch
4. psychologická péče v raném věku
5. profesionální pěstounství pro raný věk

Literatura k testu

- Dittrichová, J., Papoušek, M., & Paul, K. (2004). *Chování dítěte raného věku a rodičovská péče*. Praha: Grada.
  - 5. Intuitivní rodičovství (77-100)
  - 6. Hra a kreativita v kojeneckém věku (101-120)
- Brisch, K. (2011). *Poruchy vztahové vazby: od teorie k terapii*. Praha: Portál.
  - Poruchy vztahové vazby (89-109)

1. raný věk - Ψ „syté období“

poruchy poporodní adaptace (DÍTĚ)

- dýchání
- příjem potravy – koordinace sání/dýchání/polykání
- udržování tělesné teploty
- nerytmicita, plačtivost
- žloutenka → spavost
- poporodní zranění – problémy se svalovým napětím, dítě se neumí samo dostat do úlevové polohy

poruchy poporodní adaptace (MATKA)

- ***poporodní sklíčenost (blues)***
  - častá alterace nálady u 50-80% rodiček, vymizí samovolně
- ***postnatální deprese***
  - déleodobější alterace nálady
  - odborná intervence je vhodná
    - ***Edinburghská škála postnatální deprese*** (screeningová metoda)
- ***postnatální psychóza (tzv. laktační)***
  - vážná změna psych. stavu ženy, odborná intervence vč. medikace je zpravidla nutná

Budu dobrá matka? Zvládnou to?

- **„dost dobrá matka“** či **„přijatelná matka“** - termín **B. Bettelheima** (1988), tj. taková matka, jejíž chování poskytuje dítěti přiměřenou stimulaci a adekvátně reaguje na jeho potřeby:
  - biologické potřeby
  - potřeba jistoty a bezpečí
  - potřeba přiměřené stimulace a proměnlivosti
- **H. & M. Papouškovi** – ***intuitivní rodičovské chování***

Intuitivní rodičovství

- Hanuš + Metchild Papouškovi
- lidé (vč. větších dětí) modifikují své chování v kontaktu s kojencem (řeč, zvýraznění mimiky)
- „andělské kruhy“ – interakce a komunikace Do-Dí funguje
- „d'ábelské kruhy“ – poruchy v interakci Do-Dí
  - deprese rodiče, únava rodiče...
  - nadměrně plačící dítě, dítě špatně jí, dítě s opožděným PMV, předčasně narozené dítě...

Alpha Nursing (AN)

- koncept péče o kojence vyvinutý norskou psychoterapeutkou Monou Lisou Boysen
- Převážně empirický systém, opírá se o intuici rodiče a jeho potenciál vnímat skutečné potřeby dítěte a adekvátně na ně reagovat.
- Teoretická východiska AN:
  - psychoanalýza (zejména W. Reich)
  - biodynamickou psychoterapií (např. Lowen)
  - inspirace fyzioterapií (redukce nadměrného svalového napětí)

AN - sací reflex

- Během sání* se odehrávají důležité fyziologické a duševní procesy.
- Sací reflex novorozence nesouvisí jenom s příjmem potravy. Kmity jazyka během sání stimulují významná centra v mozku, které mají zpětně vliv na zrání dýchání.
- (Plíce nejsou do cca 6 měsíců po narození plně rozvinuté – riziko SIDS.)

* Nezáleží na tom, zda je dítě krmeno z prsu či lahve.

AN - sací reflex

AN - po narození...

- První měsíce života se dítě velice často pohybuje mezi ospalostí a spánkem .
- Jestliže při krmení může dítě sít až do pocitu spokojenosti, dosahuje zřetelného uvolnění – **relaxovaného stavu.**
- V tomto stavu převažují mozkové vlny alfa, delta a théta.

Mozkové vlny

- **Beta vlny (13 - 30 Hz)**
bdělý stav vědomí - logicko-analytické myšlení, Pozornost je vedena vně a směřuje k problémům spojeným s okolím. Při vyšších frekvencích nastávají stresové stavy nebo stavy napětí, které se projevují neklidem, stresem, zlostí nebo strachem.
- **Alfa vlny (8 - 13 Hz)**
uvolněný a současně bdělý stav - klid a mír bez pocitu ospalosti nebo únavy . Zde vznikají představy, kreativní řešení problémů a idejí. Mozek pracuje harmonicky a bez vysokých ztrát energie.
- **Theta vlny (4 - 8 Hz)**
stav hlubokého uvolnění, meditace, určité fáze spánku. V bdělém stavu vědomí lze nacházet neobvyklá řešení problémů, mohou nastat hluboké náhledy, vize a rozvoj intuice.
- **Delta vlny (0 - 4 Hz)**
hluboký spánek, stav hlubokého uvolnění – dochází k procesům tělesné a psychické regenerace.

AN - spánek kojence

- Podstatný faktor, který je podporován nerušeným sáním je **REM fáze spánku** (Rapid Eye Movement) – v této fázi má člověk sny.
- U dospělého: 20% spánku REM spánku
- U novorozence/kojence: 50%
- REM fáze spánku je důležitá pro intenzivní stimulaci centrálního nervového systému a rozhodující pro růst mozku a duševní vývoj dítěte.

AN – praktická péče o kojence

- U krmení - důležitá **pohoda a klid**: pohodlná poloha , dobré čtení, nápoj...
- Při krmení z láhve - dudlík s dírkami, které dovolují pomalé přijímání potravy, z láhve dnem dolů by nemělo mléko samo od sebe vytékat.
- Jestliže už dítě vypilo láhev, nebo ho musíte odstavit od prsu dříve, než je naplněna potřeba sání, použijte **dudlík**; tak může dítě dokončit tzv. orální cyklus a pomalu se ubrat ke spánku.

AN - praktická péče o kojence

- Umožnit kojenci pomalé pití – spolyká méně vzduchu.
- U krmení z láhve držte dítě při každém jídle na jiné straně – jako při kojení.
- Plenku měnit před krmením, aby po něm mohlo dítě nerušeně usnout.
- Nosit dítě co nejčastěji v horizontální poloze , aby **velké šíjové svaly** dítěte byly **úplně uvolněné** – viz následující obrázek.

AN - praktická péče o kojence

2. předčasně narozené děti

DOMINIK

*18. 1. 2012, 15:27

2100g/45 cm

FILIP

*18. 1. 2012, 15:28

1930g/43 cm

Rozdělení praematurity

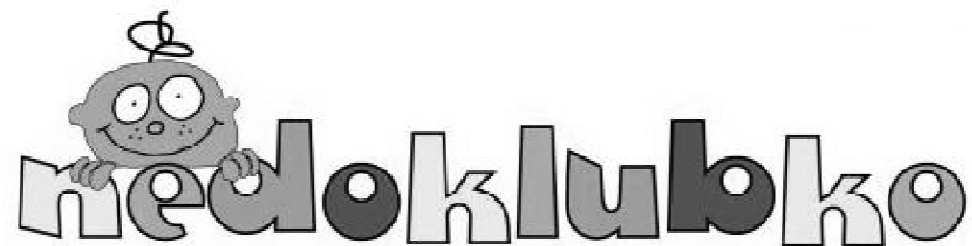
- **500 – 749g** – neuvěřitelně nízká p.h.
(24.-26. tt)
- **750 – 999g** – extrémně nízká p.h.
(27.-29. tt)
- **1000 – 1499g** – velmi nízká p.h.
(30.-32. tt)

Předčasný porod

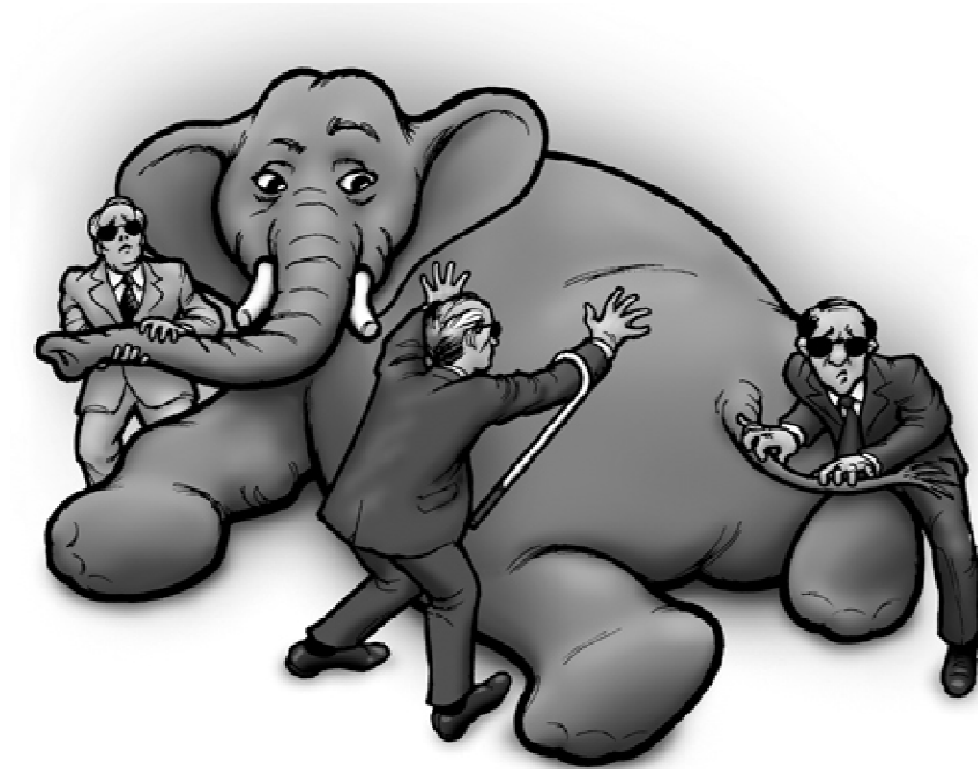
- 24. – 37. tt.
- asi **8000 dětí/rok** v ČR, ↗
- „nepřipravenost“ ženy na možnost předčasného porodu – pocity viny, selhání, depresivní symptomy, poruchy ve vytváření vazby k dítěti...
- **šok** z nenadálé události → **postraumatická stresová porucha**
- ??? riziko postižení dítěte ???

Kdo pomůže po předčasném porodu?

- <http://nedoklubko.cz/>

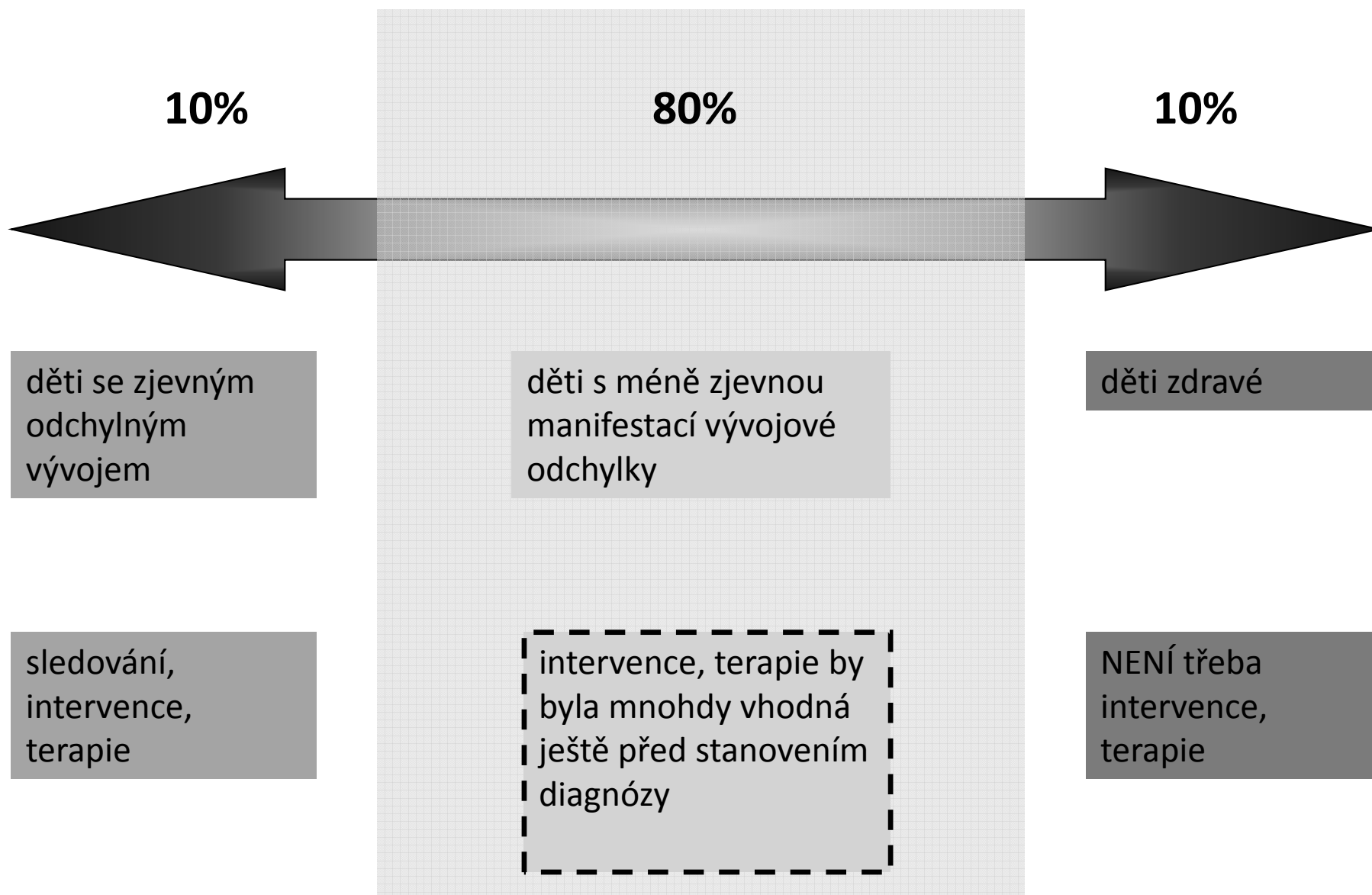

3. časné projevy neurovývojových poruch

Podobenství o slepých mužích a slonu (John Godfrey Saxe 1816 – 1887)

Vývojové odchylky

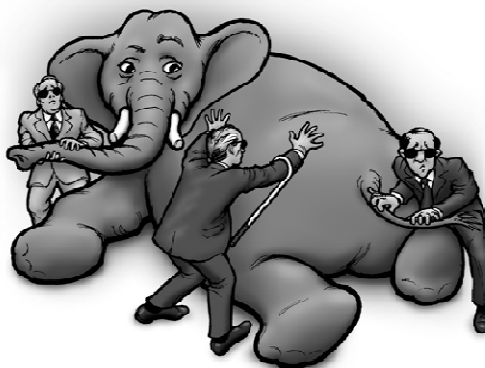
Vývojové odchylky

- **Netypický PMV:** hypotonie, hypertonie, nesymetrie, opožďování, mírné formy DMO
- **ADHD, LMD:** poruchy rytmicity, spánku, nadměrný pláč, dráždivost
- **PAS** – poruchy autistického spektra
- **Vývojová dysfázie** (u batolat a předškoláků)
- Často **mix...**

Vývojové odchylky

- multidimenzionální podmíněnost
- potíže dítěte – dlouhodobé (celoživotní)
- vliv na celou rodinu
- časná diagnóza $\Rightarrow$ včasná intervence
- multidisciplinarita v diagnóze i v intervenci

Vývojové odchylky

- některé příznaky už v období prediagnostickém – u kojence, batolete
- chybná interpretace či bagatelizace příznaků (temperament, osobnost, fyziologická nezralost NS, „vyroste z toho“ ...)
- informovaný člověk (rodič i odborník) časné projevy odchylek pozná
  - **PROBLÉM** - nedůvěra odborníka v pozorování a vvvvvvvvvv poznatky rodiče

ADHD indicie v kojeneckém věku

- **pláč:** vyšší tóny („ííííí“) oproti „uááááá“, výdechová část je podstatně kratší
- **kojení:**
  - dítě saje povrchně, pouští bradavku, motorický neklid...
  - na jídlo se musí budit nebo v průběhu usíná, zakrátko se zase budí hlady...

Marková, D. (2005). Vývojová neurologie. *Vox Pediatiae*, 5 (10), 20.

Kleplová, V. (1998a). *Jsem zde, očekávaný, žádaný, milovaný*. vydalo Pohybové studio MUDr. Kleplová.

ADHD indicie v kojeneckém věku

- **zvýšené svalové napětí - hypertonie**
  - brzké nefyziologické přetáčení
  - prohýbání se,
  - záklony hlavy (často upřednostňování jedné strany, ne-symetrie)
- **zvýšené svalové napětí - hypotonie**
  - opoždění (psycho)motorického vývoje
- často **chybí fáze plazení (lezení)**

PAS indicie v kojeneckém věku

- (diagnóza obv. PAS až kolem 3 let)
- dítě nápadně **klidné**, „samostatné“ nebo **extrémně dráždivé**
- **méně očního kontaktu**, „zvláštní pohled“ do „neznáma“, dlouze zrakově fixuje věci...
- **méně žvatlání**, netypický vývoj řeči
- malá reakce na oslovení jménem
- motorické zvláštnosti – „manýry“
- nedělá „pá-pá“ a jiné napodobivé hry

PAS indicie v kojeneckém věku

- ALE: Kojenec má na jakékoliv autistické chování vývojový nárok !
- Rodiče jsou dnes poměrně informovaní a sledují bedlivě vývoj svého dítěte, potřebují spíše podporu a ujištění.

Kdo pomůže dětem s odchylkami vývoje?

- **raná péče**
  - sociální služba - § 54 z. 108/2006 o sociálních službách Sb.
    - děti 0 - 7 let
    - děti zdravotně postižené
    - **děti s ohroženým vývojem** (zdravotně nebo v důsledku nepříznivé sociální situace)

raná péče

zdravotní postižení

- smyslové postižení
- tělesné postižení
- mentální postižení
- kombinované postižení
- poruchy autistického spektra

ohrožený vývoj

- předčasný porod,
- nízká porodní hmotnost,
- nepříznivé okolnosti v těhotenství, při porodu a v novorozeneckém období
- dlouhodobá nemoc dítěte
- zdravé „problematické“ dítě...

raná péče

- bezplatná
- terénní
- netřeba doporučení lékaře (sociální služba)
- je třeba o ní vědět !!!

4. psychologická péče v raném věku

- dětský klinický psycholog
- privátní dětský psycholog bez klinické atestace
- poradkyně rané péče
- psycholog z SPC (omezeně z PPP)

5. Profesionální pěstounská péče pro ^{5.} raný věk

- Plán: od r. 2014 se přestanou umísťovat děti do kojeneckých ústavů (pro děti 0-3 roky)
- profesionální pěstounská péče na přechodnou dobu (**PPPPD**)
- přechodná doba ... max. 1 rok
- Požadavky na profesionální pěstouny:
  - „prověření „ (psychologické vyšetření, příprava)
  - nasycené vlastní rodičovské potřeby

Profesionální pěstounská péče pro raný věk

- Profesionální pěstoun – zkušený a cíleně vzdělaný rodič
  - Čas na kojence/ batole
  - Vývojová, rozumová emoční ... úroveň biologických dětí („shození z trůnu“, sourozenecké koalice...)
- Kontakt s biologickou či budoucí náhradní rodinou.

Profesionální pěstounská péče pro raný věk

- Zatím nejde s dítětem v rané PPP vycestovat do zahraničí (dítě nemá pas, chybí úřední postup, aby ho mohlo mít...)

Děkuji za pozornost 😊

